

УДК 81'25:[811.111+811.161.2]

<https://doi.org/10.24195/2616-5317-2019-29-4>

КРОС-КУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ТЕКСТІВ З ПИТАНЬ ЛІКАРСЬКОЇ ЕТИКИ У ПЕРЕКЛАДІ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Олена Величенко

кандидат філологічних наук, викладач кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна
e-mail: lepinapelina@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8349-5621>

Олександра Попова

доктор педагогічних наук, професор, декан факультету іноземних мов, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна
e-mail: alex-popova@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6244-5473>
Researcher ID: <https://publons.com/researcher/R-1107-2018/>

АНОТАЦІЯ

Дослідження присвячене вивченню деяких культурних особливостей відтворення англомовних текстів морально-етичного лікарського дискурсу, представлених на матеріалі «Підручника з лікарської етики» Світового лікарського товариства, засобами української мови. Актуальність представленої розвідки ґрунтується на необхідності глибокого вивчення засобів реалізації, репрезентації, актуалізації і відтворення крос-культурних зв'язків між фахівцями і споживачами у сфері охорони здоров'я і медичного обслуговування англомовного та українськомовного соціумів. Авторки дослідження наголошують на важливості для України такого обміну досвідом задля зміцнення зв'язків з економічно розвиненими країнами, а також для покращення рівня професійної та етико-правової підготовки сучасних і майбутніх лікарів.

Метою дослідження є вивчення специфіки і своєрідності роботи українського перекладача над пошуком і використанням коректних пере-

кладацьких операцій для адекватного крос-культурного відтворення англомовних текстів з питань лікарської етики з урахуванням відповідної стратегії і тактик перекладу.

Охарактеризовано досліджуваний вид тексту як такий, що об'єднує в собі риси як лікарського, так і морально-етичного дискурсу, тим самим викликаючи певні труднощі в адекватному перекладі з англійської мови українською. Визначено функції досліджуваного тексту, види інформації, що міститься в ньому, структурно-компонентні, змістові і лексичні елементи, особливо цікаві і важливі у створенні адекватного перекладу з урахуванням культурних особливостей тексту періоджерела і цільової аудиторії перекладу. Наголошено на доцільності застосування стратегії комунікативно-рівноцінного перекладу, а також вивчено деякі відповідні тактики й операції у перекладі, серед яких якісно і кількісно визначено найбільш уживані й коректні.

Ключові слова: морально-етичний лікарський дискурс, текст, лікарська етика, крос-культурні особливості, стратегія комунікативно-рівноцінного перекладу, тактики, перекладацькі операції.

Вступ. У сучасній науковій парадигмі актуальним і водночас дискусійним постає питання міждисциплінарності і механізмів міжкультурної взаємодії в дослідженнях низки соціально-гуманітарних наук, таких як культурологія, мовознавство, перекладознавство. Разом із інтеграцією мов, культур, сучасних наук, дисциплін і систем наукових знань виникає необхідність глибокого крос-культурного пошуку, згідно з яким особливості поведінки індивіда і соціальних груп, а також різних науково-професійних сфер комунікації вивчають у соціокультурному і психолінгвістичному контекстах.

Проблема підготовки і професіоналізму сучасного покоління висококваліфікованих фахівців із лікувальної справи постає наразі нагальною і може бути вирішеною завдяки засвоєнню зарубіжного досвіду, в якому одне з провідних місць займає вивчення механізмів вирішення питань лікарської етики. Не останню роль в цьому обміні досвідом відіграє робота перекладача над відтворенням іноземних публікацій з питань лікарської етики українською мовою.

Актуальність. У світовому перекладознавстві вивченню особливостей відтворення лікарського дискурсу і медичної термінології типологічно різними мовами приділено недостатньо уваги, також існує значний брак досліджень з лінгвістичних і перекладознавчих питань щодо лікарської етики з погляду на проблеми крос-культурні, соціолінгвістичні, психоетнолінгвістичні у мовній парі англійська ↔ українська.

Коректний, адекватний переклад іншомовних інформаційних джерел міжнародних організацій з питань охорони здоров'я та лікарської етики українською мовою значною мірою дозволяє не лише ознайомитися з професійним досвідом і етичною стороною лікарської практики за кордоном, в економічно розвинених країнах, а й порівняти і зіставити ці реалії в українському суспільстві для подальших висновків і розробки стратегій із удосконалення медичного сервісу та діалогу між лікарем і пацієнтом у нашій державі. Проте дуже часто процес перекладу викликає порівняно відчутні труднощі для перекладача через культурні відмінності між мовою-донором і мовою-реципієнтом, брак в українській мові лексичних і синтаксичних універсалій у медичній, правовій, етичній термінології і традиції, а також проблему єдиного орфографічного стандарту мови, яку, маємо надію, вже скоро буде вирішено завдяки затвердженню нового «Українського правопису» 2019 року. Саме тому необхідність вивчення й аналізу специфіки перекладу іншомовних текстів з питань лікарської етики українською мовою є своєчасною і обумовлює актуальність цієї розвідки (Мацумото, 2003).

Метою цього дослідження є вивчення специфіки і своєрідності роботи українського перекладача над пошуком і використанням коректних перекладацьких операцій для адекватного крос-культурного відтворення англomовних текстів з питань лікарської етики з урахуванням відповідної стратегії і тактик перекладу. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких *завдань*:

- визначити специфічні лексичні, змістові і структурно-композиційні особливості текстів з питань лікарської етики;
- проаналізувати домінуючі перекладацькі тактики й операції, залучені до адекватного відтворення крос-культурної компоненти відповідної стратегії у перекладі текстів з питань лікарської етики;
- виявити труднощі відтворення крос-культурних особливостей і шляхи їхнього вирішення в українському перекладі текстів, що вивчаються.

Матеріали та методи дослідження. Матеріалом дослідження було обрано підручник з лікарської етики “Medical Ethics Manual” by The World Medical Association, Inc. в оригіналі, англійською мовою, та перекладі, українською мовою, загальним обсягом 271 сторінка.

Грунтуючись на необхідності досягнення поставленої мети дослідження, розв'язанні конкретних його завдань і доцільності вра-

хування міждисциплінарної парадигми у вирішенні запропонованої проблеми, вважаємо раціональним користуватися підходом, заснованим на загальних положеннях системного аналізу з використанням загальнонаукових, лінгвістичних та власне перекладознавчих методів: *метод суцільної вибірки* для створення корпусу матеріалу дослідження; *компонентний аналіз*, який дав змогу окреслити функції композиційних компонентів, специфіку та характеристику досліджуваних складників у перекладі; *трансформаційний аналіз* для висвітлення всіх можливих трансформацій під час перекладу англomовного тексту з питань лікарської етики українською мовою; *диференційний і генетичний аналіз* для об'єднання спорідненого і розмежування гетерогенного матеріалу; *порівняльний аналіз* перекладів, який полягає в аналізі форми та змісту тексту перекладу в зіставленні з формою і змістом оригіналу та дозволяє визначити крос-культурні особливості тексту підручника з лікарської етики в оригіналі та перекладі, а також встановити стратегію, тактики й операції перекладу українською мовою; *функціонально-комунікативний аналіз*, який дав змогу дійти висновків щодо коректності виявлення перекладачем прагматичного потенціалу першоджерела та адекватності його відтворення в українському перекладі з урахуванням типу комунікативної ситуації, що склалася; елементи *методу кількісного обчислення* для підтвердження об'єктивності одержаних результатів.

Результати та дискусія. Переклад текстів з питань лікарської етики є різновидом спеціального перекладу, а отже, за визначенням, є інформаційно-комунікативним перекладом, який обслуговує певну галузь знань з її термінологічною номенклатурою, функціонує у сферах спілкування на суспільно-політичні, наукові, медичні, юридичні, дипломатичні, ділові та інші спеціальні теми і предметні галузі, зокрема й теми повсякденної комунікації (Нелюбин, 2003).

Розглянемо досліджуваний текст «Підручника з лікарської етики», що є публікацією підрозділу з етики Світового лікарського товариства (WMA), яким користуються представники Всеукраїнського лікарського товариства (ВУЛТ), на предмет окреслення його особливих структурно-композиційних, змістових і лексичних компонентів для визначення їхньої специфіки і впливу на переклад оригінального тексту українською мовою.

Текст підручника складається зі взаємопов'язаних структурно-композиційних сегментів:

- 1) англ. Table of Contents — укр. Зміст;
- 2) англ. Acknowledgements — укр. Подяки;
- 3) англ. Foreword — укр. Передмова;
- 4) англ. Introduction — укр. Вступ;
- 5) англ. Chapters One–Six — укр. Розділи 1–6;
- 6) англ. Appendices A–E — укр. Додатки A–E.

У межах цих основних структурно-композиційних сегментів також відбувається розподілення інформації за підпунктами, пов'язаними між собою логічно та ієрархічно для зручності користування і пошуку необхідної інформації. Ці структурно-композиційні елементи організовані таким чином, що можуть використовуватися самостійно або в комплексі з іншими частинами підручника.

Також в українському перекладі підручника є додаткові структурно-композиційні частини, а саме «До українського видання Всеукраїнського Лікарського Товариства» і «Всеукраїнське Лікарське Товариство», в яких надається інформація щодо діяльності організації, що створила підручник, її представників, а також пропонується стислий огляд історичного розвитку організації на території України.

У додатковій вступній частині до українського видання «Підручника з лікарської етики» йдеться саме про кропітку роботу команди перекладачів над опрацюванням оригінального тексту для його адекватного відтворення засобами української мови. Уже на самому початку передмови редакційна колегія підручника не оминула увагою навіть той факт, що перекладачами був здійснений відповідний грамотний переклад (у перекладознавстві доцільно використовують термін «адекватний переклад») назви організації *World Medical Association (WMA) — Світове Лікарське Товариство*, та супроводжують його коментарем: «*Світове Лікарське Товариство (анг. World Medical Association — WMA) — не «Всесвітня Медична Асоціація», як інколи хибно перекладають, бо «всесвіт» більше ніж «світ», «медик» ширше ніж «лікар». Оскільки WMA об'єднує лише лікарів, а не всіх медиків, точніше користуватись назвою «Світове Лікарське Товариство». Саме «Товариство», а не «Асоціація», бо WMA об'єднує не асоціації, а національні лікарські організації, які в різних країнах частіше мають свої власні*

назви, які дуже умовно перекладаються англійською, як «association». Отож хибно і неграмотно в цьому контексті зворотньо перекладати з англійської словом «асоціація» замість своїх національних відповідників у кожній країні».

Провідними функціями досліджуваного тексту є
 – денотативна (повідомлення фактів);
 – комунікативна (текст реалізується у відповідних ситуаціях в умовах спілкування);
 – організаційно-інституційна (текст та його структурні елементи умотивовують дії адресата) (Загнітко, Миронова, 2013).

Тональність у текстах з питань лікарської етики зазвичай *нейтральна*, однак іноді в досліджуваному тексті можна зустріти фрагменти з елементами *позитивної* або *негативної* тональності. Найчастіше це пов'язано із наведенням у тексті прикладів реальних комунікативних ситуацій між лікарем і пацієнтом, лікарем і юристом, лікарем та іншим фахівцем тощо, а також із індивідуальним стилем автора, який намагається прибрати бар'єри у спілкуванні зі своєю цільовою аудиторією, навмисне змінюючи тональність тексту з нейтральної на позитивну або негативну, для досягнення ефекту близькості і довіри між ним і читачем:

англ. “*It is incredible to think that although the founders of medical ethics, such as Hippocrates, published their works more than 2000 years ago, the medical profession, up until now, has not had a basic, universally used, curriculum for the teaching of medical ethics. This first WMA Ethics Manual aims to fill that void. What a privilege it is to introduce it to you!*”;

укр. «*Неймовірно, що хоча засновники лікарської етики, такі, як Гіппократ, оприлюднили свої праці понад 2000 років тому, лікарська професія дотепер, не має основного, універсально вживаної навчальної програми викладання лікарської етики. Цей перший Підручник з лікарської етики Світового Лікарського Товариства має за мету заповнити таку прогалину. Який великий привілей представити його Вам!*».

У досліджуваному тексті міститься декілька видів інформації:
 – змістовно-фактуальна (об'єктивні відомості про факти, події, процеси, пов'язані з питаннями лікарської етики, що вивчаються);
 – змістовно-концептуальна (відображає індивідуально-авторське розуміння відношень між елементами змістовно-фактуальної інформації);

– *апеляційна* (спонукання, заклик до вчинення певних дій, як, наприклад, в інструкціях, рекомендаціях, зауваженнях тощо);

– *емоційна* (передача емоцій та відчуттів; зустрічається у текстах з питань лікарської етики рідко) (Гальперин, 2007).

Домінантою перекладу досліджуваного тексту є засоби, що забезпечують об'єктивність і логічність викладу змісту оригінального тексту і передають, у першу чергу, змістовно-фактуальну й апеляційну інформацію.

Також варто наголосити на тому, що для комунікативної ситуації, репрезентованої в оригіналі і перекладі досліджуваного тексту «Підручника з лікарської етики», характерні свої морально-етичні норми, властиві двом різним лінгвокультурним спільнотам. Шаблонні уявлення одного культурного соціуму переносяться до умов іншої культури, яка має свої характерні стандарти моралі й етики. У таких ситуаціях легко може статися так званий конфлікт культур, тому завданням перекладача є його уникнення або цілковите усунення. Наприклад, у перекладі деяких фрагментів з «Підручника з лікарської етики», де розглядаються рольові ситуації на прийомі у лікаря, перекладач виступає посередником, від якого залежить точність передачі інформації, що стосується не лише медичних питань, але й питань взаємовідносин між лікарем і пацієнтом, а також основного послання авторів підручника щодо норм моралі, етики і професійно-ділових відносин у сфері охорони здоров'я і медичних послуг. Це такий процес перекладу, який, крім знання мови і спеціальної термінології, передбачає розуміння перекладачем сучасних норм і традицій, що дозволяють охарактеризувати ту чи ту представлену комунікативну поведінку як нормативну або ненормативну. Функції перекладача у представленій ситуації перекладу складаються з надання допомоги в подоланні не лише мовного, а й соціально-лінгвістичного бар'єру в розумінні українськомовною цільовою аудиторією важливої інформації з англійського тексту оригіналу. Таким чином, перекладач повинен мати уявлення про національну специфіку системи охорони здоров'я, наявні правила і норми медобслуговування, функції та обов'язки медперсоналу і т.ін.

Відповідно до комунікативно-функціонального підходу (Сдобников, 2015) до спеціального перекладу текстів з питань лікарської етики, текст перекладу повинен мати такий вплив на читача, який має

текст першоджерела на свою цільову аудиторію, а також слугувати засобом актуалізації комунікативної інтенції автора оригінального тексту. Специфіка комунікативної ситуації, в якій виникла необхідність створення і перекладу «Підручника з лікарської етики», враховуючи також характер предметної діяльності комунікантів, їхні потреби і сподівання, досить однозначно регламентує вибір стратегії перекладу, а разом із тим і виявляє специфічні особливості та лінгвістичні параметри тексту перекладу.

Відповідною стратегією у перекладі досліджуваного тексту є *стратегія комунікативно-рівноцінного перекладу*, яка робить можливим виконання перекладачем такого перекладу, який цілковито реалізує комунікативну інтенцію автора оригіналу в наново створеній формі тексту перекладу, а також здатний забезпечувати комунікативний вплив на реципієнта перекладу відповідно до очікувань автора оригіналу і, впливаючи з цього, взаємодію комунікантів — носіїв типологічно різних мов — в умовах спільної предметної діяльності.

Стратегія комунікативно-рівноцінного перекладу використовується широко для відтворення цілої низки комунікативних ситуацій із використанням перекладу. Щодо досліджуваного матеріалу — цей текст відноситься до комунікативної ситуації, яка характеризується тим, що ініціатором перекладу «Підручника з лікарської етики» скоріше за все виступає ймовірний реципієнт тексту перекладу. Саме в такій ситуації необхідність вибору стратегії комунікативно-рівноцінного перекладу є очевидною, адже в цій комунікативній ситуації відбувається переклад спеціальних, інформативних матеріалів, ознайомлення зі змістом яких є необхідним і обов'язковим для реципієнта, який має на меті здійснення його професійної діяльності.

Важливою особливістю досліджуваного тексту з питань лікарської етики є його функціональна спрямованість на задоволення інформаційних потреб отримувачів тексту. З точки зору перекладу важливим є питання про потенційного реципієнта тексту перекладу, бо перекладач повинен чітко уявляти, хто буде виступати в якості споживача (recipient) перекладеного тексту (Płońska, 2014).

Варто відзначити ще одну вагому особливість досліджуваного науково-технічного тексту — наявність в ньому термінологічних одиниць, що передають комунікативно-релевантну інформацію, хоча вони і представлені в досліджуваному матеріалі нерівномірно і в різ-

ній пропорції відносно до загальноживаної лексики. Найбільш типовою лексичною ознакою медичного дискурсу з питань лікарської етики в представленій мовній парі англійська — українська є насиченість тексту спеціальними термінами і термінологічними словосполученнями, а також наявність реалій, кліше і скорочень. Під реаліями в цьому тексті розуміємо власні назви — антропоніми, назви медичних і лікарських організацій, правовстановлюючих документів, історичних подій, пов'язаних із питаннями охорони здоров'я і лікарської етики, та інші суспільно-політичні реалії.

Оскільки завданням перекладача є відтворення інформації, яка міститься в тексті першоджерела, з максимально можливою точністю і в максимально можливому обсязі, ми можемо говорити про те, що найбільш прийнятною тактикою в цих умовах є *тактика максимально точної і повної передачі інформації*. Реалізація цієї тактики вимагає від перекладача використання певних перекладацьких операцій.

Оскільки значна частина комунікативно-релевантної змістовно-фактуальної інформації відтворена в значеннях термінів і реалій, особливу важливість представляє саме передача в перекладі значень термінологічних та інших характерних лексичних одиниць. Для цього використовуються такі види *перекладацьких операцій*:

– використання міжмовних відповідників, або еквівалентів (англ. *World Medical Association* — укр. *Світове Лікарське Товариство*; англ. *World Medical Assembly* — укр. *Світове Лікарське Зібрання*; англ. *curricula* — укр. *навчальні програми*) — 69,0 % випадків;

– транскрибування/транслітерування (англ. *Dr. Delon Human* — укр. *Д-р Делон Г'юмен*; англ. *Dr. Annette J. Braunack-Mayer* — укр. *Д-р Аннетт Дж. Браунек-Мейер*; англ. *hemophilia* — укр. *гемофілія*) — 16,0 % випадків;

– калькування (англ. *laparoscopic gastric bypass* — укр. *лапароскопічне шунтування шлунка*; англ. *dilatation and curettage* — укр. *розширення і вишкрібання*) — 10,0 % випадків;

– описовий переклад, або експлікація (англ. *current medical condition* — укр. *стан здоров'я на момент надходження в клініку*; англ. *psychiatric admission* — укр. *служба допомоги людям із психічними розладами*) — 5,0 % випадків.

Незважаючи на традиційне переконання лінгвістів у тому, що переклад спеціального тексту передбачає мінімальну прагматичну

адаптацію, використання *тактики прагматичної адаптації тексту* є явищем досить поширеним у перекладі текстів гуманітарного або морально-етичного характеру, зміст яких відображає особливості соціальної організації носіїв мови-першоджерела, а отже максимально впливає на крос-культурну адаптацію тексту під час перекладу.

Для практичної реалізації прагматичної адаптації оригінального тексту «Підручника з лікарської етики» засобами української мови застосовуються такі перекладацькі операції:

– додавання інформації (англ. *public health* — укр. *громадська охорона здоров'я*; англ. *endocrinology* — укр. *хвороби ендокринної системи*; англ. *high cholesterol* — укр. *підвищений вміст холестерину в крові*; англ. *urinary symptoms* — укр. *ознаки порушення роботи сечовидільної системи*) — 81,0 % випадків;

– конкретизація (англ. *other ingredients* — укр. *допоміжні речовини*; англ. *cat eye syndrome* — укр. *синдром котячих зіниць*) — 12,0 % випадків;

– генералізація (англ. *aviator's ear* — укр. *аероотит*) — 7,0 % випадків.

Відхилення, пов'язані з актуалізацією перекладних текстів з питань лікарської етики в умовах сучасності в Україні, часто можуть бути викликані невдалим перекладом композиційних елементів і смислових одиниць тексту, неоднозначністю трактування і перекладу спеціальної медичної, правової, морально-етичної та іншої соціально-гуманітарної термінології, низьким рівнем обізнаності про зміст текстової одиниці або недостатньою адекватністю його змісту стосовно певних культур, впливом культурної специфіки, такої як чинники, що створюють перешкоди, або іншою конотацією слів, що входять до складу вихідного тексту (Amigo Extremera, 2015). Переклад тексту з питань лікарської етики може виявитися невдалим як через помилки у перекладі, так і у зв'язку з лінгвістичними особливостями досліджуваного стилю. Навіть переклади, коректні з точки зору лінгвіста, можуть характеризуватися низькою якістю з точки зору фахівця з питань медицини і лікарської етики (Мацумото, 2003).

Висновки. Виконання завдань започаткованого дослідження з питання крос-культурних особливостей відтворення текстів з питань лікарської етики у перекладі з англійської мови українською дало змогу дійти таких висновків:

1. Тексти з питань лікарської етики є об'єктом міждисциплінарних досліджень в галузі мовознавства, перекладознавства, культурології, соціології, медицини, сфери послуг і правових відносин тощо та об'єднують у собі риси як лікарського, так і морально-етичного дискурсів. Тому ключові поняття у вивченні досліджуваного матеріалу розглядалися крізь призму суто наукового, медичного, культурологічного і лінгвістичного понятійних апаратів. Було визначено, що до лексичних особливостей досліджуваних текстів належать не лише відповідні термінологічні одиниці медичної лексики, але й спеціальна і безеквівалентна лексика, реалії і кліше низки соціально-гуманітарних наук, які вивчають морально-етичні, правові, соціокультурні відносини між представниками різних професій і культур. Щодо змістових і структурно-композиційних особливостей досліджуваного тексту було виявлено, що провідними в них є денотативна, комунікативна й організаційно-інституційна функції; інформація, на якій ґрунтується виклад авторського повідомлення, представлена чотирма основними видами — змістовно-фактуальна, змістовно-концептуальна, апеляційна й емоційна; тональність тексту загалом нейтральна із деякими включеннями позитивної та негативної тональності; дизайн і композиція тексту відповідають науковому стилю підручника, з усією прикрасною йому структурно-логічною і синтаксичною специфікою, з чого випливає особливий підхід фахівця до перекладу тексту.

2. Наголошено на тому, що досліджуваний вид перекладу доцільно виконувати із застосуванням стратегії комунікативно-рівноцінного перекладу. Досягнення цієї мети передбачає використання низки тактик, серед яких особливу увагу для передачі крос-культурної компоненти варто звернути на відтворення тактики максимально точної і повної передачі інформації, а також тактики прагматичної адаптації тексту. Якісний і кількісний аналіз перекладацьких операцій, залучених до відтворення цих тактик, показав, що найбільш уживаними й адекватними є операції використання міжмовних відповідників, або еквівалентів — 69,0 % випадків, транскрибування/транслітерування — 16,0 % випадків, калькування — 10,0 % випадків, описовий переклад, або експлікація — 5,0 % випадків (у тактиці максимально точної і повної передачі інформації), а також додавання інформації — 81,0 % випадків, конкретизація — 12,0 % випадків, генералізація — 7,0 % випадків (у тактиці прагматичної адаптації тексту).

3. До специфічних труднощів і тонкощів українськомовного відтворення крос-культурних особливостей англійського тексту з питань лікарської етики належать такі елементи, як спеціальна термінологія, професійні жаргонізми, специфічні скорочення й аббревіатури. Часто текст медичного характеру важкий для розуміння нефахівцем, тому, задля уникнення помилок, перекладач повинен користуватися авторитетними довідковими та інформаційними джерелами широкого ужитку і спеціально підготовленими матеріалами. Під час перекладу необхідно враховувати і те, що в англійській мові слова можуть змінювати первинний зміст, застосовуватися не в узуальному, а в оказіональному значенні; у слів бувають вузькі, спеціальні значення; фіксований порядок слів в англійській мові; необхідність опускаєть будь-які слова оригіналу або додавати щось від себе тощо. Для створення адекватного перекладу з урахуванням усіх специфічних і крос-культурних особливостей текстів з питань лікарської етики перекладачеві, крім знання термінології, необхідно повністю усвідомлювати медичну сторону справи, тобто за словами бачити предмет.

Отримані висновки і результати запропонованого дослідження варто розглядати у перспективі подальших наукових розвідок з проблем міждисциплінарності у вивченні питань перекладу в морально-етичному лікарському дискурсі романо-германських і слов'янських мов.

ЛІТЕРАТУРА

- Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования. Изд. 5-е, стереотипное. Москва, 2007. 144 с.
- Занітко А., Миронова Г. Синтаксис української мови : теоретико-прикладний аспект. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013. P. 165–169.
- Мацумото Д. Психология и культура. Санкт-Петербург : Питер, 2003. 720 с.
- Нелюбин Л. Л. Толковый переводоведческий словарь. 3-е издание, переработанное. Москва : Флинта : Наука, 2003. 320 с.
- Сдобников В. В. Коммуникативная ситуация как основа выбора стратегии перевода : дис. ... д-ра филол. наук: 10.02.20 / Нижегородский государственный лингвистический университет им. Н. А. Добролюбова. Москва, 2015. 492 с.
- Amigo Extremera, José Jorge. Fitting CULTURE into translation process research. *Translation and Interpreting*. 2015. 7/1. P. 26–46. DOI: ti.106201.2015.a05.
- Plańska Dagmara. Strategies of Translation. *Psychology of Language and Communication*. 2014. Vol. 18, No. 1. P. 67–74. DOI: 10.2478/plc-2014-0005.

КРОСС-КУЛЬТУРНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ВОСПРОИЗВЕДЕНИЯ ТЕКСТОВ ПО ВОПРОСАМ ВРАЧЕБНОЙ ЭТИКИ В ПЕРЕВОДЕ НА УКРАИНСКИЙ ЯЗЫК

Елена Величенко

кандидат филологических наук, преподаватель кафедры перевода и теоретической и прикладной лингвистики, Государственное учреждение «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского», Одесса, Украина
e-mail: lepinapelina@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8349-5621>

Александра Попова

доктор педагогических наук, профессор, декан факультета иностранных языков, Государственное учреждение «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского», Одесса, Украина
e-mail: alex-popova@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6244-5473>
Researcher ID: <https://publons.com/researcher/R-1107-2018/>

АННОТАЦИЯ

Исследование посвящено изучению некоторых культурных особенностей воспроизведения англоязычных текстов морально-этического врачебного дискурса, представленных на материале «Учебника по врачебной этике» Всемирной медицинской ассоциации, посредством украинского языка. Актуальность представленной работы основывается на необходимости глубокого изучения средств реализации, репрезентации, актуализации и воспроизведения кросс-культурных связей между специалистами и потребителями в сфере здравоохранения и медицинского обслуживания англоязычного и украинскоязычного социумов. В исследовании сделан акцент на важности для Украины такого обмена опытом для укрепления связей с экономически развитыми странами, а также для улучшения уровня профессиональной и этико-правовой подготовки современных и будущих врачей.

Целью исследования является изучение специфики и своеобразия работы украинского переводчика над поиском и использованием корректных переводческих операций для адекватного кросс-культурного воспроизведения англоязычных текстов по вопросам врачебной этики с учетом соответствующей стратегии и тактик перевода.

Охарактеризован исследуемый вид текста, которому присущи черты как врачебного, так и морально-этического дискурса, что вызывает определенные трудности для адекватного перевода с английского языка на украинский. Определены функции исследуемого текста, виды информации, содержащейся в нем, структурно-компонентные, содержательные и

лексические элементы, особенно интересные и важные для создания адекватного перевода с учетом культурных особенностей исходного текста и целевой аудитории перевода. Отмечена целесообразность применения стратегии коммуникативно-равноценного перевода, а также изучены некоторые соответствующие тактики и операции в переводе, среди которых качественно и количественно определены наиболее употребляемые и корректные.

Ключевые слова: морально-этический врачебный дискурс, текст, врачебная этика, кросс-культурные особенности, стратегия коммуникативно-равноценного перевода, тактики, переводческие операции.

CROSS-CULTURAL SPECIFICITIES OF RENDERING TEXTS ON MEDICAL ETHICS IN UKRAINIAN TRANSLATION

Olena Velychenko

Candidate of Philology, Lecturer at the Department of Translation and Theoretical and Applied Linguistics, State Institution “South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky”, Odesa, Ukraine
e-mail: lepinapelina@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8349-5621>

Oleksandra Popova

Doctor of Pedagogy, Professor, Dean of the Foreign Languages Faculty, State Institution “South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky”, Odesa, Ukraine
e-mail: alex-popova@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6244-5473>
Researcher ID: <https://publons.com/researcher/R-1107-2018/>

SUMMARY

The article is devoted to studying some cultural peculiarities of rendering English texts on moral-ethical medical discourse into Ukrainian and presented on the material of “Medical Ethics Manual” by The World Medical Association, Inc. The importance, originality and topicality of the research question are based on the need for thorough studying the means of realization, representation, actualization and rendering of cross-cultural relations between specialists and consumers in the field of English and Ukrainian healthcare. The authors of the study emphasize the importance for Ukraine of the experience exchange in order to strengthen the ties with economically developed countries, as well as to improve the level of professional and ethical training of current and future physicians.

The purpose of the article is to study specifics and originality of the Ukrainian translator's work on finding and using correct translation operations for adequate

cross-cultural rendering of English texts on medical ethics, taking into account the appropriate strategy and tactics of translation.

The studied type of the text combines the features of both medical and moral-ethical discourses, thus causing some difficulties in the adequate translation from English into Ukrainian. The functions of the text, the types of information contained therein, the structural-component, semantic and lexical elements are determined, especially interesting and important in creating an adequate translation, taking into account the cultural specificity of the source text and the target audience in the translation. The emphasis is placed on the expediency of using the strategy of communicative-equal translation by means of some relevant tactics and operations, among which the most appropriate and correct ones were determined.

Key words: moral-ethical medical discourse, text, medical ethics, cross-cultural specificities, strategy of communicative-equal translation, tactics, translation operations.

REFERENCES

- Galperin, I. R. (2007). *Tekst kak ob'ekt lingvisticheskogo issledovaniia [Text as an Object of Linguistic Research]*. Moscow [in Russian].
- Zahnitko, A., & Myronova, H. (2013). *Syntaksys ukraiïnskoiï movy : teoretyko-prykladnyi aspekt [Syntax of the Ukrainian Language: Theoretical and Applied Aspect]*. Brno: Masarykova univerzita [in Ukrainian].
- Matsumoto, D. (2003). *Psikhologiya i kultura [Culture and Psychology]*. Saint Petersburg: Piter [in Russian].
- Neliubin, L. L. (2003). *Tolkovyï perevodovedcheskii slovar [Explanatory Dictionary on Translation Studies]*. Moscow: Flinta: Nauka [in Russian].
- Sdobnikov, V. V. (2015). Kommunikativnaia situatsiia kak osnova vybora strategii perevoda [Communicative Situation as the Basis for Choosing a Translation Strategy]. *Doctor's thesis*. Moscow [in Russian].
- Amigo Extremera, José Jorge. (2015). Fitting CULTURE into translation process research. *Translation and Interpreting*, 7/1, 26–46. DOI: ti.106201.2015.a05
- Płońska, Dagmara. (2014). Strategies of Translation. *Psychology of Language and Communication*. (Vols. 18, No. 1). (pp. 67–74). DOI: 10.2478/plc-2014–0005

Стаття надійшла до редакції 05.07.2019

UDK 81'253

<https://doi.org/10.24195/2616-5317-2019-29-5>

KONZEPTIONELLE KATEGORIEN DES MENSCHENVERHALTENS IN SPRACHSTUDIEN: DEUTSCHER UND UKRAINISCHER KONTEXT

Svitlana Hrushko

Dr. phil., Dozentin am Lehrstuhl für Übersetzung und theoretische und angewandte Linguistik, Staatliche Einrichtung “Südukrainische Nationale Pädagogische Uschinskij-Universität”, Odessa, Ukraine
e-mail: svetagrushko64@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9940-7780>

Natalia Chernenko

Dr. paed. habil., Professor am Lehrstuhl für Bildungsmanagement und öffentliche Verwaltung, Staatliche Einrichtung “Südukrainische Nationale Pädagogische Uschinskij-Universität”, Odessa, Ukraine
e-mail: chernenkonatali2016@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8230-5147>

ANNOTATION

Der Artikel befasst sich mit den Besonderheiten der Funktionsweise begrifflicher Kategorien des menschlichen Verhaltens in der Linguistik. Der Fokus liegt auf deutschsprachigen und ukrainischsprachigen Konzepten des Zwecks und der Ursache, die im Kontext ihrer sprachlichen Funktionsweise betrachtet werden. Die Methode der vergleichenden Analyse wird angewendet. Es wird darauf hingewiesen, dass im Deutschen im Gegensatz zur ukrainischen Sprache, in der die Begriffe “Zweck” und “Ziel” (“мета” und “ціль”) synonym verwendet werden, zwischen Definitionen von “Zweck” und “Ziel” unterschieden wird. Unter dem “Zweck” wird ein Ziel verstanden, das bereits gemeinsam entwickelt wurde, und der gesamte Handlungsprozess, der zu seiner Realisierung führt, wird in einem Modell festgehalten. Im zweiten Fall beziehen sich “Ziele” auf einzelne Aktivitäten. Diese Tatsache erklärt sich aus den historischen und psycholinguistischen Merkmalen der Deutschen.